

โรงเรียนพัฒนาปัญญาไทย

ปรัชญา และพื้นฐาน การแพทย์แผนไทย

สอนโดย อ.สมบัติ ไตรศรีศิลป์

OUT LINE

- หลักว่าด้วยธรรมชาติของสรรพสิ่ง
- กำเนิดชีวิต และมนุษย์
- เบญจขันธ์
- ธาตุ 6
- ปฏิสัมพันธ์ระหว่างธาตุทั้ง 4
- ความผิดปกติของธาตุ
- ธาตุกับความเจ็บป่วย
- การบำบัดโรค

ปรัชญาการแพทย์แผนไทย

ผี พราหมณ์ พุทธศาสนา

รากฐานสำคัญของแพทย์ดั้งเดิมของไทย

- การเรียนการสอนผ่านพระคัมภีร์
- ทฤษฎีให้ความสำคัญกับธาตุ

หลักว่าด้วยธรรมชาติของสรรพสิ่ง

กฎธรรมชาติ

1. สรรพสิ่งล้วนเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไป
2. สรรพสิ่งดำรงอยู่อย่างอิงอาศัยกัน และส่งผลต่อกัน

สรรพสิ่งที่เป็นรูปธรรม หรือนามธรรมอยู่ภายใต้กฎธรรมชาติ

หลักว่าด้วยธรรมชาติของสรรพสิ่ง

การแพทย์แผนไทยใช้หลักธรรมชาติในการพิจารณาต่าง ๆ

- ธรรมชาติของความเจ็บป่วย และเหตุปัจจัย
- การบำบัดรักษา อาศัยผลของเหตุปัจจัยให้เกิดคู่ตรงข้าม

เช่น เย็น-ร้อน อ่อน-แข็ง เบา-หนัก เป็นต้น

กำเนิดชีวิต และมนุษย์

1. สัตว์ทะเลกำเนิด คือ เกิดในน้ำโคล ปลาเน่า ซากเน่าเช่น เชื้อโรคต่าง ๆ
2. อณูทะเลกำเนิด คือ เกิดในฟองไข่ เช่น สัตว์ปีก
3. ชลามพุทกำเนิด คือ เกิดในครรภ์ เช่น มนุษย์
4. โอปปาติกะกำเนิด คือ ไม่อาศัยพ่อแม่ เกิดขึ้นทันทีทันใด เช่น เทวดา พรหม

กำเนิดชีวิต และมนุษย์

การเกิดมนุษย์ เกิดได้ต่อเมื่อ

1. มารดาบิดาอยู่ร่วมกัน
2. มารดามีระดู
3. คันธัพพะปรากฏ (มีจิตดวงแรกในครรภ์มารดา)

กำเนิดชีวิต และมนุษย์

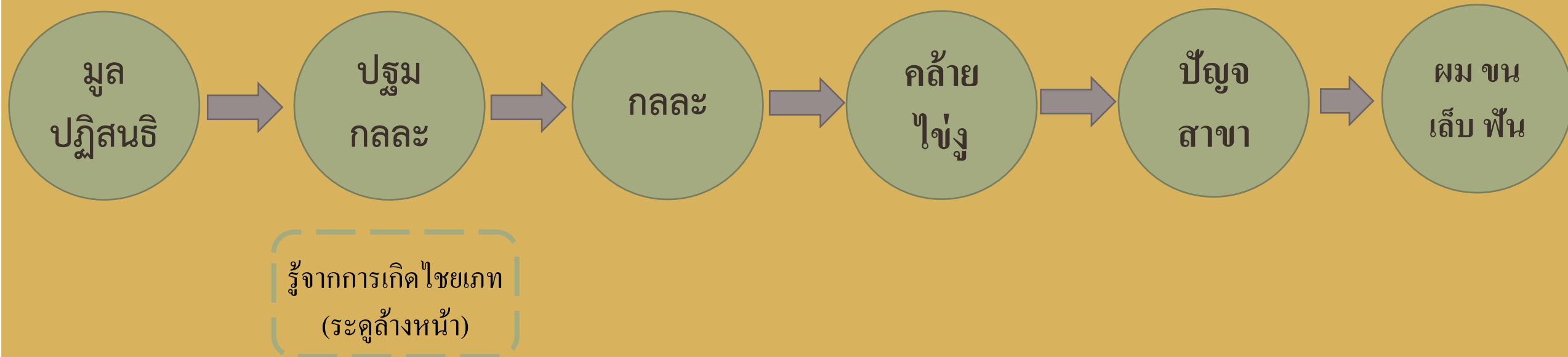
การปฏิสนธิของตัวอ่อน เกิดขึ้นต่อเมื่อ

1. ธาตุทั้ง 4 ของบิดามารดา มีความบริบูรณ์พร้อม
2. โลหิตบิดามารดา ระคนกัน (ปฏิสนธิ) ในมดลูกหรือต่อมโลหิตของมารดา

มูลปฏิสนธิ หรือจุดตั้งต้น มีลักษณะ สุกุมังปรมาณู คือ ละเอียดมาก

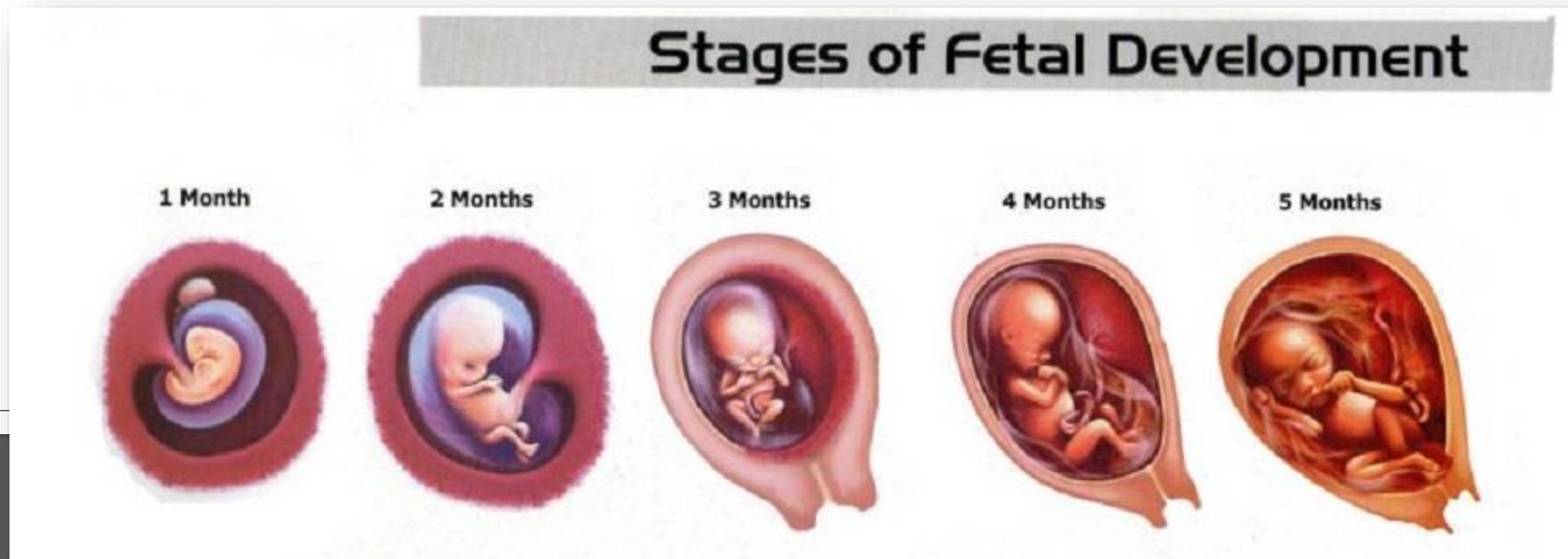
เปรียบขนจามรี ชุบน้ำมันงาแล้วสลัด 7 ครั้ง

กำเนิดชีวิต และมนุษย์

กำเนิดชีวิต และมนุษย์

เมื่อตั้งครรภ์ได้ 5 เดือน จึงมีจิต และเบญจกัณฐ์พร้อม

เบญจขันธ์

ขันธ์ 5 เป็นองค์ประกอบชีวิตมนุษย์

แบ่งเป็น

1. รูปขันธ์ (กาย)

2. นามขันธ์ (ใจ)

รูปขันธ์ (กาย)

ร่างกายและพฤติกรรมทั้งหมดของร่างกาย

นามขันธ์ (ใจ)

เวทนาขันธ์ สัญญาขันธ์ สังขารขันธ์ วิญญาณขันธ์

ธาตุ 6

ย่อขั้น 5 ให้เหลือเพียงองค์ประกอบสำคัญ

ธาตุ 6

ธาตุ 6

ปฐวีธาตุ

ลักษณะ

แข็ง กระจ่าง

หน้าที่

ทำให้ทรงอยู่

ผล

ทำให้เกิดการรับไว้

ปัจจัยจากธาตุอื่น

อาโปธาตุเกาะกุม เตโชธาตุตามรักษา วาโยธาตุกระพือพัด

ธาตุ 6

ลักษณะ

ไหล

หน้าที่

ทำให้รูปที่เกิดร่วมด้วยมีความเจริญ

ผล

ทำให้รูปที่เกิดร่วมด้วยเกาะกุมกัน

ปัจจัยจากธาตุอื่น

ปฐวิธาตุเป็นที่ตั้ง เตโชธาตุตามรักษา วาโยธาตุกระพือพัด

ธาตุ 6

ลักษณะ

อบอุ่น

หน้าที่

ทำให้รูปที่เกิดร่วมสุกงอม ทำให้ละเอียด นุ่มนวล

ผล

ทำให้รูปที่เกิดร่วมอ่อนนุ่ม

ปัจจัยจากธาตุอื่น

ปฐวิธาตุเป็นที่ตั้ง อาโปธาตุเกาะกุม วาโยธาตุกระพือพัด

ธาตุ 6

ลักษณะ

เคร่งตึง

หน้าที่

ทำให้รูปที่เกิดร่วมไหวได้

ผล

ทำให้รูปที่เกิดร่วมเคลื่อนย้ายได้

ปัจจัยจากธาตุอื่น

ปฐวิธาตุเป็นที่ตั้ง อาโปธาตุเกาะกุม เตโชธาตุทำให้อุ่นหรือเย็น

ธาตุ 6

อากาศ
ธาตุ

เป็นธรรมชาติที่ว่างเปล่า เป็นช่องว่าง

เช่น ภายในร่างกาย ช่องหู ช่องจมูก ช่องปาก

ธาตุ 6

เป็นธาตุที่รู้แจ้ง ได้แก่ จักขุวิญญานธาตุ

โสตวิญญานธาตุ

ฆานวิญญานธาตุ

ชีวหาวิญญานธาตุ

กายวิญญานธาตุ

มโนวิญญานธาตุ

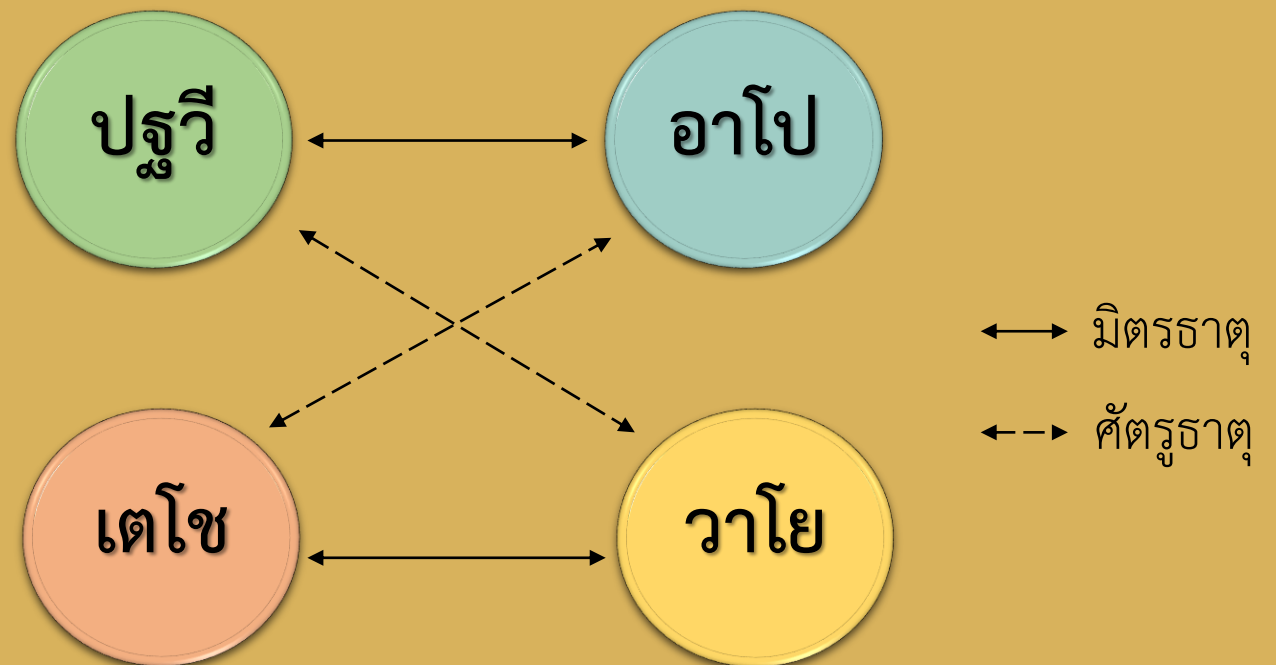
ปฏิสัมพันธ์ระหว่างธาตุทั้ง 4

ธาตุทั้ง 4 เป็น สหชาตกรรม

คือ เป็นธรรมที่เกิดพร้อมกัน เกิดร่วมกัน จะขาดธาตุใดธาตุหนึ่งไม่ได้ แต่อาจมีสัดส่วนที่ต่างกันได้

แบ่งเป็น 2 ลักษณะ

1. มิตรธาตุ
2. ศัตรูธาตุ

ความผิดปกติของธาตุ

ความผิดปกติของธาตุ ในธรรมชาติ คือ การเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไป

- ชาติ มีความผิดปกติเกิดขึ้น
- จลนะ มีความสั่นคลอน แปรปรวนไป
- ภินนะ มีความแตก ดับ สลายไปในที่สุด

มักเกิดขึ้นจากธาตุใดธาตุหนึ่งก่อน แล้วถ้ามีการดำเนินกระทบกับธาตุอื่น

ความผิดปกติของธาตุ

ความผิดปกติของธาตุ ในหน้าที่ คือ

- กำเริบ มากกว่าปกติ
- หย่อน น้อยกว่าปกติ
- พิการ ผิดปกติ (อาจเริ่มจากการกำเริบ หรือหย่อนก็ได้)

ธาตุกับความเจ็บป่วย

ระบบการทำงานของร่างกาย

วาตะ (ลม)

- ควบคุมการเคลื่อนไหว
- การหายใจ
- การไหลเวียนเลือด
- จิตใจ
- เบญจอินทรีย์

ปีตตะ (ดี)

- ควบคุมการย่อยอาหาร
- การเผาผลาญพลังงาน
- ความร้อนในร่างกาย
- สติปัญญา

เสมหะ (เสลด)

- ควบคุมความชุ่มชื้น
- การหล่อลื่นในร่างกาย
- การยืดหยุ่นต่าง ๆ

ธาตุทั้ง 4 ในร่างกายจะทำงานเป็นปกติได้
ก็เพราะวาตะ ปีตตะ เสมหะ ทำงานประสานสอดคล้องกัน

การบำบัดโรค

1. กระทุ้ง คือ การทำให้สิ่งที่ไม่พึงประสงค์ที่อยู่ในอวัยวะต่าง ๆ ออกมาสู่โลหิตหรือน้ำเหลือง
2. รุ คือ การทำให้สิ่งที่ไม่พึงประสงค์ออกไปจากร่างกายทาง อุจจาระ ปัสสาวะ เหงื่อ
3. ล้อม คือ การควบคุมไม่ให้ธาตุอื่นหวนไหวแปรปรวนจนความเจ็บป่วยลุกลาม
4. รักษา คือ การแก้ไขเยียวยาธาตุ หรืออวัยวะที่เป็นเหตุให้เจ็บป่วยกลับมาทำงานปกติ
5. บำรุง คือ การบำรุงธาตุ อวัยวะ หรือส่วนของร่างกายที่เกี่ยวข้องให้สมบูรณ์

สรุป

- หลักว่าด้วยธรรมชาติของสรรพสิ่ง
- กำเนิดชีวิต และมนุษย์
- เบญจขันธ์
- ธาตุ 6
- ปฏิสัมพันธ์ระหว่างธาตุทั้ง 4
- ความผิดปกติของธาตุ
- ธาตุกับความเจ็บป่วย
- การบำบัดโรค

อ้างอิง

- ตำรา พื้นฐานวิชาชีพการแพทย์แผนไทย เล่ม ๑
ปรัชญาและพื้นฐานการแพทย์แผนไทย

